

«Ένα διαθεματικό – διαπολιτισμικό σενάριο για την οικονομική κρίση»

Καδιγιαννόπουλος Γεώργιος¹, Καραβίδα Μαρία²

¹ Διδάκτορας ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
gkadig@yahoo.gr

² MSc στις Παιδαγωγικές Επιστήμες
katrappouli@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια ο ελλαδικός χώρος πλήττεται από μια πρωτοφανή οικονομική κρίση που ασκεί σημαντική επίδραση σε ποικίλους τομείς της κοινωνικής ζωής μεταξύ αυτών και η εκπαίδευση. Απόρροια της οικονομικής κρίσης αποτελεί οι έλληνες εκπαιδευτικοί να βιώνουν ατομικά τις συνέπειές της, ενώ ταυτόχρονα, καλούνται να τις διαχειριστούν σε επίπεδο εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί επωμίζονται εμμέσως τη σημαντική ευθύνη της ψυχολογικής προετοιμασίας των μαθητών για την προσαρμογή τους στις νέες δυσχερείς οικονομικές συνθήκες. Στο διαμορφωθέν αυτό πλαίσιο προτείνεται ένα διαθεματικό – διαπολιτισμικό σενάριο, στο οποίο εμπλέκονται τα γνωστικά αντικείμενα των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, των Μαθηματικών, της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Οικιακής Οικονομίας της Β' Γυμνασίου, καθώς και η ταινία μικρού μήκους «Ουκ αν λάβοις» της Νάνσυ Σπετσιώτη. Σκοπός του διδακτικού σεναρίου είναι να αναδείξει τη δυνατότητα για διαθεματική – διαπολιτισμική προσέγγιση του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών του, καθώς και των ωφελειών που προκύπτουν για τους μαθητές από αυτή την προσέγγιση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: διαθεματικότητα, διαπολιτισμική εκπαίδευση, οικονομική κρίση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, τα Μαθηματικά, η Νεοελληνική Γλώσσα και η Οικιακή Οικονομία αποτελούν γνωστικά αντικείμενα, τα οποία προσφέρονται για διαθεματικές προσεγγίσεις. Διαθεματικότητα καλείται ο τρόπος οργάνωσης του αναλυτικού προγράμματος, ο οποίος καταργεί τα διακριτά μαθήματα και αντιμετωπίζει τη γνώση ως ολότητα, ενώ ταυτόχρονα, προκαλεί και ενισχύει το ενδιαφέρον των μαθητών μέσα από τη συλλογική διερεύνηση θεμάτων, ζητημάτων και προβληματικών καταστάσεων, συνεισφέροντας στη μεγαλύτερη κατανόηση και εμπάθυνση στην ύλη, καθώς και στην ολιστική προσέγγισή της (Ματσαγγούρας, 2008).

Η αξιοποίηση τεσσάρων γνωστικών αντικειμένων στην ανάπτυξη του διδακτικού σεναρίου στηρίζεται εκτός από τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και στη θεωρία μάθησης του κοινωνικοπολιτισμικού κονστρουκτιβισμού. Αυτή η θεωρία υποστηρίζει ότι η μάθηση αποτελεί μία διαδικασία προσωπικής κατασκευής της γνώσης που βασίζεται σε προγενέστερες γνώσεις των μαθητών που ενδεχομένως αποκτήθηκαν από άλλα μαθήματα, οι οποίες μεταβάλλονται με κατάλληλο τρόπο, προκειμένου να συζευχθούν με τη νέα γνώση (Μακρίδου – Μπούσιου, 2003; Gijbels et al., 2006).

Παράλληλα, η χρήση των Τ.Π.Ε στη διδακτική διαδικασία συνιστά αδήριτη ανάγκη, καθώς δύναται να τη διευκολύνει και να την αναβαθμίσει ποιοτικά. Συγχρόνως, επιτυγχάνεται η τόνωση του ενδιαφέροντος των μαθητών, καθώς η χρήση των Τ.Π.Ε εμπλουτίζει και βελτιώνει τη μαθησιακή διαδικασία, ενώ συγχρόνως βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν ποικίλες δεξιότητες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο (Βοσνιάδου, 2006; Μικρόπουλος, 2006).

Ως διαπολιτισμική ορίζεται η εκπαίδευση που αποσκοπεύει στην προετοιμασία ανεξάρτητων ανθρώπων για τη συμμετοχή τους σε μια δημοκρατική, πολυπολιτισμική κοινωνία που χαρακτηρίζεται από την πολιτιστική, εθνική, γλωσσική και θρησκευτική διαφορά και ανισότητα (Batelaan & Van Hoof, 1996). Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης θεωρούνται η εκπαίδευση για την ενσυναίσθηση, την αλληλεγγύη, το διαπολιτισμικό σεβασμό και η εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης (Essinger, 1988), ενώ ως παραδοχές - βάσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης λογίζονται η αναγνώριση της ετερότητας, η κοινωνική συνοχή, η ισότητα και η δικαιοσύνη (Νικολάου, 2005). Οι παραπάνω αρχές και παραδοχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης συνιστούν θεμελιώδη προαπαιτούμενα για την ομαλή λειτουργία του κοινωνικού συνόλου, καθώς και για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του συνόλου των μελών του.

Η διεθνής βιβλιογραφία κατατάσσει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην κατηγορία των μαθημάτων που δύναται να τέμνουν εγκάρσια το πρόγραμμα σπουδών χωρίς να αποτελούν αυτόνομα μαθήματα (Νικολάου, 2007). Αυτή η προσέγγιση παρέχει τη δυνατότητα διάχυσης της έννοιας, των αρχών και των αξιών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε πληθώρα γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος, ενώ παράλληλα, ευνοεί και τη διαθεματική προσέγγιση. Σκοπός του σεναρίου είναι να αναδείξει τη δυνατότητα για διαθεματική – διαπολιτισμική προσέγγιση του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών του, καθώς και των ωφελειών που προκύπτουν για τους μαθητές από αυτή την προσέγγιση.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο προτείνεται να έχει διάρκεια δύο διδακτικές ώρες και χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε δραστηριότητες που εμπλέκεται άμεσα η χρήση των Τ.Π.Ε και ειδικότερα η αναζήτηση και η διαγραμματική απεικόνιση πληροφοριών σχετικών με την οικονομική κρίση. Το δεύτερο μέρος του σεναρίου βασίζεται στην ταινία μικρού μήκους «Ουκ αν λάβοις» της Νάνσυ Σπετσιώτη που προβάλλει εύστοχα ορισμένες από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Η ταινία παρουσιάζει μια νεαρή κοπέλα, η οποία εξαιτίας των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει καταφεύγει συχνά στην κυρία Ελένη, γειτόνισσά της στην πολυκατοικία, για να αναζητήσει μικρές ποσότητες τροφίμων. Στη συνέχεια της ταινίας η πάντα πρόθυμη να προσφέρει τρόφιμα κυρία Ελένη εμφανίζεται να ζει ως άστεγη σε πολύ άσχημη οικονομική κατάσταση. Όσπου κάποια στιγμή η κυρία Ελένη ζητιανεύει από τη νεαρή γειτόνισσά της, η οποία περπατά μπροστά της, μια μικρή χρηματική βοήθεια. Το σενάριο υλοποιήθηκε στα πλαίσια του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας σε τμήματα της Β' Γυμνασίου του 50^{ου} Γυμνασίου Αθηνών το σχολικό έτος 2014-2015.

Υλοποίηση του σεναρίου

Ο τίτλος του διδακτικού σεναρίου είναι «Προσεγγίζοντας την οικονομική κρίση» και οι δραστηριότητες που προτείνονται στα φύλλα εργασίας είναι

πλήρως συμβατές με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Ειδικότερα, στο σενάριο εμπλέκονται τα γνωστικά αντικείμενα της Οικιακής Οικονομίας, της Νεοελληνικής Γλώσσας, των Κειμένων της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και των Μαθηματικών της Β' τάξης του γυμνασίου. Συγκεκριμένα, από το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας εμπλέκεται η *Ενότητα:4.2 Οικογενειακό εισόδημα – Προϋπολογισμός* από το *Κεφάλαιο: Συμπεριφορά του καταναλωτή*, από τη Νεοελληνική Γλώσσα και την *Ενότητα:5 Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα* το κείμενο *“Η ανεργία των νέων σήμερα”*, από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και την *Ενότητα: Η βιοπάλη και το αγωνιστικό πνεύμα του ανθρώπου* το κείμενο της Δήμητρας Χριστοδούλου *“Για ένα παιδί που κοιμάται”* και από τα Μαθηματικά η *Ενότητα:4.2 Γραφικές παραστάσεις* από το *Κεφάλαιο: Περιγραφική Στατιστική*. Ειδικότερα από τη συγκεκριμένη ενότητα της Οικιακής Οικονομίας οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τις έννοιες του οικογενειακού εισοδήματος και του οικογενειακού προϋπολογισμού, καθώς και με τις πηγές εισοδήματος και τις κατηγορίες εσόδων και εξόδων της οικογένειας. Από την επιλεγθείσα ενότητα της Νεοελληνικής Γλώσσας οι μαθητές γίνονται κοινωνοί σημαντικών εννοιών όπως: η ανεργία, το ποσοστό των νέων ανέργων και οι συνθήκες εργασίας. Μια επιτυχημένη επαφή των μαθητών με τα αίτια της μετανάστευσης, της ύπαρξης αστέγων, τις συνθήκες ζωής των μεταναστών και την έννοια της παιδικής εργασίας πραγματοποιείται μέσω του επιλεγέντος κειμένου της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Επιπροσθέτως, το συγκεκριμένο μάθημα των Μαθηματικών συνεισφέρει οι μαθητές να αποκτήσουν ικανότητες γραφικής απεικόνισης και ερμηνείας των στατιστικών δεδομένων.

Σημειώνεται ότι οι μαθητές έχουν αποκτήσει προγενέστερες γνώσεις για το οικογενειακό εισόδημα, τον οικογενειακό προϋπολογισμό - προγραμματισμό, την ανεργία, την κοινωνική περιθωριοποίηση και τις συνέπειες της έλλειψης βασικών αγαθών για την ανθρώπινη υγεία κυρίως από τα μαθήματα της Οικιακής Οικονομίας, της Βιολογίας και της Σχολικής και Κοινωνικής Ζωής στην Α' τάξη του γυμνασίου.

Στόχοι

Στο σενάριο τίθενται: στόχοι γνωστικοί, στόχοι, ως προς τη μαθησιακή διαδικασία και ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών που προέρχονται από το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων που εμπλέκονται σε αυτό και είναι σύμφωνοι με το αναλυτικό πρόγραμμα και τις οδηγίες στο βιβλίο του εκπαιδευτικού. Ειδικότερα, ως προς το γνωστικό τομέα οι μαθητές επιδιώκεται:

- να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις για το οικογενειακό εισόδημα και τη διαχείρισή του
- να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του οικονομικού προγραμματισμού στη σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα
- να συζητήσουν για τα επαγγέλματα, το χώρο και τις συνθήκες εργασίας
- να έρθουν σε επαφή με τις σκληρές συνθήκες ζωής και τον καθημερινό αγώνα που δίνουν μικρά παιδιά και γενικότερα οι μετανάστες για να επιβιώσουν
- να κατασκευάζουν μια γραφική παράσταση δεδομένων και να αντλούν πληροφορίες από αυτή (Αμπελιώτης κ.α., 2014; Βλάμος κ.α., 2014; Γαβριηλίδου, κ.α., 2014; Γαραντούδης κ.α., 2014)

Αντίστοιχα, ως προς τη μαθησιακή διαδικασία οι μαθητές αναμένεται:

- να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της ανακάλυψης – διερεύνησης

- να αναπτύξουν αυτενέργεια και να μάθουν να οικοδομούν μόνοι τους τη γνώση
- να αποκτήσουν ενσυναίσθηση, αλληλεγγύη και μη εθνικιστικό τρόπο σκέψης
- να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης
- να καλλιεργήσουν κριτική και δημιουργική σκέψη
- να μάθουν ενεργώντας και διερευνώντας μέσω κριτικής αναζήτησης στο διαδίκτυο και σε λογισμικά
- να εξοικειωθούν με τη διερεύνηση και επιλογή πληροφοριών μέσα από το πλούσιο υλικό του διαδικτύου
- να καλλιεργήσουν την ικανότητα να αξιολογούν πληροφορίες ως προς τη χρησιμότητά τους

Συγχρόνως, στόχοι ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι οι μαθητές:

- να έρθουν σε επαφή με τις Τ.Π.Ε ως μέσα και πηγές μάθησης
- να αποκτήσουν εξοικείωση με το ενεργητικό και διερευνητικό μοντέλο μάθησης
- να αποκτήσουν δεξιότητες της επιστημονικής έρευνας όπως: η επιλογή και καταγραφή χρησιμων πληροφοριών, η σύγκριση και η ερμηνεία, η εμβάθυνση και η διερεύνηση

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι μέσω του διδακτικού σεναρίου προσδοκείται οι μαθητές να καταστούν ικανοί για την επίτευξη των στόχων που προαναφέρθηκαν, ενώ παράλληλα, επιδιώκεται η πολύπλευρη ανάπτυξή τους.

Λογισμικά

Τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες του σεναρίου είναι εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας και περιλαμβάνονται στο πρώτο και δεύτερο επίπεδο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των Τ.Π.Ε στη διδακτική πράξη (Ζαγούρας κ.α., 2010). Αυτά τα λογισμικά είναι:

- Το C- Map Tools, το οποίο αποτελεί πολυμεσικό και υπερμεσικό εργαλείο και ανήκει στα συστήματα εννοιολογικής χαρτογράφησης
- Το λογισμικό παρουσίασης PowerPoint
- Τα λογισμικά υπολογιστικά φύλλα Excel, τα οποία αποτελούν σύστημα οπτικοποίησης δεδομένων με διάφορους τρόπους
- Το λογισμικό Hot Potatoes, το οποίο βοηθά στην αξιολόγηση (διαμορφωτική και τελική), καθώς επιτρέπει τη δημιουργία αλληλεπιδραστικών τεστ πολλαπλών επιλογών, ερωτήσεων σωστού – λάθους, σταυρόλεξων, αντιστοιχίσεων κ.α

Παράλληλα, γίνεται χρήση συγκεκριμένων ιστοσελίδων του διαδικτύου, όπως η www.statistics.gr κ.α. Επιπλέον, πραγματοποιείται προβολή της ταινίας «Ουκ αν λάβοις» της Νάνσυ Σπετσιώτη.

Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

Πριν την έναρξη της μαθησιακής διαδικασίας ο εκπαιδευτικός διαμορφώνει κατάλληλα το χώρο, ώστε οι μαθητές χωρισμένοι σε ανομοιογενείς ομάδες των 3 έως 5 ατόμων να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά. Οι ομάδες συγκροτούνται στην αρχή της διδακτικής ώρας ή στο τέλος της προηγούμενης και τονίζεται από τον εκπαιδευτικό ότι κάθε μαθητής πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες αλληλεπιδρώντας με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

Το σενάριο είναι εφικτό να υλοποιηθεί στην αίθουσα πληροφορικής ή εναλλακτικά σε αίθουσα διδασκαλίας που διαθέτει υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και ταχεία σύνδεση στο διαδίκτυο. Εφόσον οι μαθητές διαθέτουν φορητούς υπολογιστές μπορούν να τους έχουν μαζί τους, ώστε να

τους αξιοποιήσουν στην εργασία κατά ομάδες. Σε αυτή την περίπτωση, με μέριμνα του εκπαιδευτικού, είναι αναγκαίο να έχει εγκαίρως εγκατασταθεί στους υπολογιστές το λογισμικό Excel, ένας Internet Browser για την πρόσβαση στο διαδίκτυο και λογισμικό για την προβολή βίντεο, ώστε να μη χαθεί πολύτιμος χρόνος από τη μαθησιακή διαδικασία.

Επίσης, απαραίτητα κρίνονται τα φύλλα εργασίας, τα οποία ο εκπαιδευτικός οφείλει να παρέχει στους μαθητές με την έναρξη της διδασκαλίας και να περιγράφει σε αυτά με απλότητα και σαφήνεια τι πρέπει να κάνουν οι μαθητές. Σε κάθε μαθητή δίνεται ένα φύλλο εργασίας, μολονότι οι μαθητές απαντούν ως ομάδα. Αυτό γίνεται, προκειμένου να έχει ο μαθητής τη δυνατότητα να δώσει τις δικές του απαντήσεις, οι οποίες μπορούν να διαφέρουν από των άλλων μαθητών. Η προτεινόμενη οργάνωση της διδασκαλίας και τα φύλλα εργασίας ακολουθούν κατά κύριο λόγο τη διάταξη της ύλης του σχολικού βιβλίου της Οικιακής Οικονομίας της Β' Γυμνασίου.

Περιγραφή του σεναρίου

Αρχικά, οι μαθητές χωρίζονται σε ανομοιογενείς ομάδες και εν συνεχεία, λαμβάνουν δύο φύλλα εργασίας, ένα για κάθε διδακτική ώρα και χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα λογισμικά και ιστοσελίδες του διαδικτύου προσπαθούν να απαντήσουν στις δραστηριότητές τους. Συμπληρωματικά, μπορούν να χρησιμοποιήσουν το σχολικό εγχειρίδιο της Οικιακής Οικονομίας.

Η προσέγγιση του σεναρίου γίνεται με τη «συνεργατική καθοδηγούμενη ανακάλυψη», στα πλαίσια της οποίας οι μαθητές μέσω συγκεκριμένων δραστηριοτήτων διερευνούν το διδακτικό υλικό και οικοδομούν τη νέα γνώση. Ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης του σεναρίου πρέπει να λειτουργεί καθοδηγητικά, υποστηρικτικά, ενισχυτικά και εμπυχωτικά δίνοντας σαφείς οδηγίες προς τους μαθητές, όπου αυτοί τις χρειαστούν και ενημερώνοντάς τους για το χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους για την ολοκλήρωση της εργασίας τους.

Από την άλλη, η χρήση των Τ.Π.Ε συνεισφέρει, ώστε οι μαθητές να διακρίνουν, συγκρίνουν και συσχετίσουν ευκολότερα γνώσεις που αφορούν το οικογενειακό εισόδημα, τη διαχείρισή του και τη σημασία του οικονομικού προγραμματισμού στη σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα, με ζητήματα όπως: η υψηλή ανεργία των νέων, η μετανάστευση, η παιδική εργασία, οι άστεγοι και το ποσοστό των ανθρώπων που διαβιεί κάτω από τα όρια της φτώχειας. Επιπλέον, οι μαθητές εξοικειώνονται περισσότερο με τις νέες τεχνολογίες και ειδικότερα με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, τη λειτουργία συγκεκριμένων λογισμικών και την αναζήτηση πληροφοριών μέσω του διαδικτύου.

Πιθανά προβλήματα στην εφαρμογή του σεναρίου θα προκύψουν από τον περιορισμένο αριθμό ηλεκτρονικών υπολογιστών, την έλλειψη ταχείας σύνδεσης στο διαδίκτυο και από πιθανή πλημμυρή καθοδήγηση των μαθητών κατά τη χρήση των λογισμικών.

Φύλλα εργασίας

Στο πρώτο φύλλο εργασίας καλούνται οι μαθητές να διεκπεραιώσουν πέντε δραστηριότητες καθορισμένης χρονικής διάρκειας. Στην πρώτη τετράλεπτη δραστηριότητα ζητείται από τους μαθητές να καταγράψουν, μέσω καταγιγισμού ιδεών, στο C-Map Tools τη σύσταση του οικογενειακού εισοδήματος και των εξόδων της οικογένειας. Η δεύτερη εξάλεπτη δραστηριότητα αφορά, επίσης, τη δημιουργία, μέσω καταγιγισμού ιδεών, ενός

εννοιολογικού χάρτη αναφορικά με τις, οικονομικές ή μη, συνέπειες της οικονομικής κρίσης σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Εν συνεχεία η κάθε ομάδα προβάλλει τους χάρτες που δημιούργησε και εντοπίζονται τα κοινά τους σημεία. Ο εκπαιδευτικός, εφόσον το κρίνει απαραίτητο, παρουσιάζει μέσω του PowerPoint σημεία που δεν καλύφθηκαν από τους μαθητές. Η τρίτη δραστηριότητα διαρκεί δώδεκα λεπτά και αφορά την αναζήτηση, μέσω συγκεκριμένων ιστοσελίδων του διαδικτύου στατιστικών στοιχείων της τελευταίας πενταετίας αναφορικά με τον αριθμό: των ανθρώπων που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας, των αστέγων και των ανέργων με κριτήριο την ηλικία. Οι μαθητές καταγράφουν τα αντίστοιχα στοιχεία και έπειτα καλούνται να τα απεικονίσουν διαγραμματικά, με τη βοήθεια του Excel, σε γραφήματα με κατακόρυφες ράβδους. Μέσω της συγκεκριμένης δραστηριότητας μπορεί να προκληθεί συζήτηση με τους μαθητές, η οποία θα αναδεικνύει και θα ενσπείρει βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως: η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και η κοινωνική συνοχή. Στη συνέχεια, οι μαθητές, μέσω των διαγραμμάτων, αιτιολογούν τις προκύπτουσες μεταβολές. Πριν την πραγματοποίηση της τέταρτης δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός πρέπει να προβάλει και να αναλύσει, μέσω του PowerPoint, αριθμητικά δεδομένα που αφορούν σε ευρύτερους τομείς που επηρέασε η οικονομική κρίση. Η τέταρτη δραστηριότητα διάρκειας έξι λεπτών στοχεύει να φέρει τους μαθητές σε επαφή με τα συναισθήματα, τις δυσκολίες και τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας, των αστέγων και των ανέργων. Συγκεκριμένα, οι μαθητές εκφράζουν την άποψή τους για το πώς αισθάνονται οι άνθρωποι που βιώνουν αυτές τις δυσκολίες, ποιες λύσεις βρίσκουν για να τις αντιμετωπίσουν και πώς διαμορφώνεται το βιοτικό τους επίπεδο. Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας θα αναδείξει, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, έννοιες όπως: η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη, η κοινωνική συνοχή και η ισότητα που αντιπροσωπεύουν αντίστοιχες σημαίνουσες αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Το πρώτο φύλλο εργασίας ολοκληρώνεται με ασκήσεις σωστού – λάθους διάρκειας τριών λεπτών από το Hot Potatoes, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι μαθησιακοί στόχοι.

Το δεύτερο φύλλο εργασίας αποτελείται από έξι δραστηριότητες καθορισμένης χρονικής διάρκειας και οι μαθητές καλούνται να τις περατώσουν τη δεύτερη διδακτική ώρα. Οι δραστηριότητες συνδέονται άμεσα με το περιεχόμενο της ταινίας «Ουκ αν λάβοις». Μετά την προβολή της ταινίας, η οποία λόγω της μικρής χρονικής διάρκειάς της μπορεί να προβληθεί εκ νέου, οι μαθητές αρχίζουν να απαντούν στις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας.

Στην πρώτη δραστηριότητα διάρκειας πέντε λεπτών οι μαθητές ερωτώνται για τα αίτια που αναγκάζουν τη νεαρή κοπέλα να ζητάει συχνά μικρές ποσότητες τροφίμων από την κυρία Ελένη και να σχολιάσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις της, όταν η κυρία Ελένη δεν άνοιξε την πόρτα στο κτύπημά της, ενώ και το ηλεκτρικό ρεύμα στο κουδούνι ήταν κομμένο. Στη συνέχεια στη δεύτερη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας διάρκειας επτά λεπτών οι μαθητές καλούνται να αναφέρουν τους λόγους που οδήγησαν την κυρία Ελένη να ζει ως άστεγη και τη νεαρή γειτόνισσά της να την προσπεράσει χωρίς να της δώσει την παραμικρή οικονομική βοήθεια. Αυτή η δραστηριότητα προσφέρεται για να αναδειχθούν αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως: η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και η κοινωνική συνοχή. Στην τρίτη πεντάλεπτη δραστηριότητα οι μαθητές καλούνται να σχολιάσουν τα συναισθήματα της κυρίας Ελένης μετά την αποκάλυψη της ταυτότητάς της στη νεαρή γειτόνισσά της και την προηγηθείσα επίμονη έκκλησή της για μια μικρή

οικονομική βοήθεια. Μέσω αυτής της δραστηριότητας μπορεί να προκληθεί συζήτηση για ζητήματα ενσυναίσθησης, αλληλεγγύης, σεβασμού της ετερότητας και κοινωνικής συνοχής. Η τέταρτη πεντάλεπτη δραστηριότητα ασχολείται με τα βαθύτερα αίτια που οδηγούσαν την κυρία Ελένη να δανείζει τρόφιμα στη γειτόνισσά της, μολονότι είχε σημαντικό οικονομικό πρόβλημα. Στην πέμπτη εξάλεπτη δραστηριότητα ζητείται από τους μαθητές να διατυπώσουν τις απόψεις τους για τον τρόπο συμπεριφοράς έναντι των αστέγων και των οικονομικά αδυνάτων κάνοντας ειδική αναφορά στην εθνικότητα και στην ηλικία τους. Κατά αυτό τον τρόπο εγείρονται ζητήματα ενσυναίσθησης, σεβασμού της ετερότητας, ισότητας, εξάλειψης του εθνικιστικού τρόπου σκέψης, αλληλεγγύης και κοινωνικής συνοχής. Αυτά τα ζητήματα είναι κομβικής σημασίας σε μια χώρα που ταλανίζεται από την οικονομική κρίση όπως η Ελλάδα. Η έκτη και τελευταία δραστηριότητα του φύλλου εργασίας έχει διάρκεια πέντε λεπτά και αφορά τη συμπλήρωση ενός σταυρόλεξου από τους μαθητές, το οποίο έχει δημιουργηθεί στο Hot Potatoes με απώτερο σκοπό να ελεγχθεί ο βαθμός επίτευξης των μαθησιακών στόχων.

Η υλοποίηση των δραστηριοτήτων των φύλλων εργασίας προϋποθέτει ότι οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα συγκεκριμένα λογισμικά και την πλοήγηση σε ιστοσελίδες. Εφόσον δεν υφίσταται η αντίστοιχη εξοικείωση προτείνεται το διδακτικό σενάριο να επεκταθεί κατά μία διδακτική ώρα ή εναλλακτικά να υπάρξει μείωση των δραστηριοτήτων των φύλλων εργασίας, σύμφωνα με επιλογή του / της εκπαιδευτικού.

Σε κάθε περίπτωση είναι εφικτό δραστηριότητες από το κάθε φύλλο εργασίας να υλοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν τη Νεοελληνική Γλώσσα, τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και τα Μαθηματικά στην αντίστοιχη ενότητα - κεφάλαιο, έπειτα από συνεννόηση με τον / την εκπαιδευτικό της Οικιακής Οικονομίας.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας του διδακτικού σεναρίου χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συμμετοχικής έρευνας που ενδείκνυται για την κατανόηση και ερμηνεία αντίστοιχων καταστάσεων και ταυτίζεται με την ποιοτική έρευνα (Δαουτόπουλος, 2005). Συγκεκριμένα, από τον εκπαιδευτικό έγινε χρήση της άμεσης - συμμετοχικής παρατήρησης με τη βοήθεια δομημένου ερωτηματολογίου, καθώς σκοπός ήταν να ελεγχθεί κατά πόσο υπήρξε, μέσω του σεναρίου, επίτευξη των στόχων που τέθηκαν ως προς το γνωστικό τομέα, τη μαθησιακή διαδικασία και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Σε όλη τη διάρκεια της εξέλιξης του σεναρίου ο εκπαιδευτικός, ως παρατηρητής, κατέγραφε σε δομημένο ερωτηματολόγιο άμεσα την εκπλήρωση των διαφόρων στόχων, καθώς η ταχύτερη δυνατή καταγραφή της παρατήρησης βοηθά στην απόκτηση πιο έγκυρων αποτελεσμάτων (Δαουτόπουλος, 2005). Επίσης, ιδιαίτερα χρήσιμα για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας του διδακτικού σεναρίου αποδείχθηκαν τα φύλλα εργασίας που διανεμήθηκαν και συμπληρώθηκαν από τους μαθητές κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του σεναρίου.

Το διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε σε μαθητές μόνο ενός σχολείου γεγονός που συνιστά σημαντικό περιορισμό, καθώς δεν μπορεί να υποστηριχθεί με ασφάλεια ότι αντίστοιχα αποτελέσματα θα παρατηρηθούν σε μαθητές της ίδιας βαθμίδας σε άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Σκοπός του διδακτικού σεναρίου ήταν να αναδείξει τη δυνατότητα για διαθεματική – διαπολιτισμική προσέγγιση του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών του, καθώς και των ωφελειών που προκύπτουν για τους μαθητές από αυτή την προσέγγιση. Μέσω των εργαλείων της συμμετοχικής έρευνας (παρατήρηση, καταγραφή σε δομημένο ερωτηματολόγιο, έλεγχος συμπληρωθέντων φύλλων εργασίας) παρατηρήθηκε ότι το εφαρμοζόμενο σενάριο επιτυγχάνει την επαφή του μαθητή με ορισμένες από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, καθώς και την κατανόησή τους σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Παράλληλα, αναπτύσσονται η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και εξαλείφεται ο εθνικιστικός τρόπος σκέψης, ενώ συγχρόνως, μέσα από τη συλλογική δράση καλλιεργείται στους μαθητές η ικανότητα της συνεργασίας, η αυτενέργεια, η κριτική και η δημιουργική σκέψη. Ειδικότερα η κριτική και η δημιουργική σκέψη αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια της σύνθεσης των διαφόρων δεδομένων, προκειμένου να υπάρξει μια επιτυχής τεκμηρίωση της απάντησης της εκάστοτε δραστηριότητας. Σε σημαντικό βαθμό η επίτευξη των παραπάνω αποτελεσμάτων οφείλεται στην υιοθέτηση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας που προάγει και ενισχύει την ισότητα, τη συνεργασία και τον αλληλοσεβασμό (Ματσαγγούρας, 2008).

Συνοψίζοντας δύναται να υποστηριχθεί ότι η εφαρμογή του διδακτικού σεναρίου κατάφερε να επιτύχει οι μαθητές να έρθουν σε επαφή, να γνωρίσουν και να προβληματιστούν γύρω από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την ολοκληρωμένη παρουσίαση του διδακτικού σεναρίου μπορεί να οδηγηθεί κανείς σε ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα. Πρώτον είναι εφικτή η διαθεματική - διαπολιτισμική προσέγγιση στο γυμνάσιο του φαινομένου της οικονομικής κρίσης μέσω των γνωστικών αντικειμένων της Οικιακής Οικονομίας, της Νεοελληνικής Γλώσσας, των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και των Μαθηματικών. Δεύτερον μέσω του παρουσιασθέντος διδακτικού σεναρίου επιτυγχάνεται ικανοποιητική ανατροφοδότηση των υφιστάμενων γνώσεων των μαθητών και ευκολότερη πρόσληψη των νέων γνώσεων, καθώς και η καλλιέργεια αρχών και αξιών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως: η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και η εξάλειψη του εθνικιστικού τρόπου σκέψης. Τρίτον οι μαθητές αποκτούν ή βελτιώνουν δεξιότητες στις Τ.Π.Ε μέσω της χρήσης συγκεκριμένων λογισμικών και της αναζήτησης πληροφοριών σε ιστοσελίδες του διαδικτύου. Τέταρτον υλοποιώντας τις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας, σε μικρές, ανομοιογενείς ομάδες, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργασίας, αλληλεγγύη και αλληλοσεβασμό.

Καταληκτικά, δύναται να υποστηρίξει κανείς ότι η υλοποίηση του παρόντος διδακτικού σεναρίου μπορεί να αποκομίσει ποικίλα οφέλη για τους μαθητές σε μαθησιακό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς συνθέτονται γνώσεις που απέκτησαν αποσπασματικά από διάφορα γνωστικά αντικείμενα και εμπλουτίζονται με διαπολιτισμικά στοιχεία, προκειμένου να εξεταστούν σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αμπελιώτης, Κ., Αποστολόπουλος, Κ., Γεωργιτισογιάννη, Ε., Γιαννακούλια, Μ., Κροκίδη, Ε., Προβατάρη, Σ. & Σαΐτη, Α. (2014). *Οικιακή Οικονομία Β' Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*, Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος.
- Βλάμος, Π., Δρούτσας, Π., Πρέσβης, Γ. & Ρεκούμης, Κ. (2014). *Μαθηματικά Β' Γυμνασίου. Βιβλίο καθηγητή*, Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος.
- Βοσνιάδου, Σ. (2006). *Σχεδιαζόμενα περιβάλλοντα μάθησης υποστηριζόμενα από τις νέες τεχνολογίες*, Αθήνα: Gutenberg.
- Γαβριηλίδου, Μ., Εμμανουηλίδης, Π. & Πετρίδου – Εμμανουηλίδου, Ε. (2014). *Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*, Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος.
- Γαραντούδης, Ε., Χατζηδημητρίου, Σ. & Μέντη, Δ. (2014). *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Γυμνασίου. Βιβλίο Καθηγητή*, Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος.
- Δαουτόπουλος, Γ. (2005). *Μεθοδολογία κοινωνικών ερευνών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Ζαγούρας, Χ., Δαγδιλέλης, Β., Κόμης, Β., Κουτσογιάννης, Δ., Κυνηγός, Χ. & Ψύλλος, Δ. (2010). *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. τ. 5 Κλάδος ΠΕ04 Β' Έκδοση*, Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.
- Μακρίδου – Μπούσιου, Δ. (2003). *Θέματα Μάθησης και Διδακτικής*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Στρατηγικές διδασκαλίας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μικρόπουλος, Τ. (2006). *Ο υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική Διδακτική. Το νέο περιβάλλον. Βασικές αρχές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νικολάου, Γ. (2007). Η διαθεματική αξιοποίηση των αρχών της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσα από το Αναλυτικό πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου. Στο Γ. Καψάλης & Α. Κατσίκης (Επιμ.) *Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*, σσ. 1173-1185. Ιωάννινα.
- Batelaan, P. & Van Hoof, C. (1996). Cooperative learning in intercultural education. *European Journal of Intercultural Studies*, Vol. 7, No. 1, 5-16.
- Essinger, H. (1988). Interkultureller Erziehung als antirassistische Erziehung. In Pommerin G (Ed.) *Und im Ausland sind die Deutsche auch Fremde*, pp. 58-72, Frankfurt.
- Gijbels, D., Van de Watering, G., Dochy, F. & Van de Bossche, P. (2006). New learning environments and constructivism. The students' perspective. *Instructional Science*, Vol. 34, pp. 213-226.